

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

ACCOUNTING ASPECTS OF TRANSACTIONS UNDER LEASING AGREEMENTS

Stanislava Pancheva

New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria¹

Vyara Dimova

*Master of Accounting and Auditing, New Bulgarian University, Sofia
Deputy Chief Accountant of T. C. Ziraat Bankasi - Sofia Branch, BOFT²*

Abstract: The scientific research examines the transactions under lease agreements, analyzes their nature and highlights their specific features. On this basis, a definition has been formulated for them, which clearly outlines their commitment to the lease agreement concluded between the contractors. Their main characteristics are also reflected, directly reflecting on the organization and implementation of the reporting process in non-financial enterprises.

In order to achieve in-depth research, the possibilities for classification of leasing contracts have been studied, distinguishing their accounting classification from that for tax and legal purposes. On this basis, it is concluded that the accounting and tax effects of asset lease agreements are different and should be considered separately. It has also been established that, from a substantive point of view, the accounting concept of 'operating lease' corresponds to the concept of 'lease' in law, and that the accounting concept of 'finance lease' corresponds to the legal concepts of 'operating lease' and 'finance lease'. The thesis is also argued that the correct definition of leasing transactions and the precise classification of leasing contracts is an important condition for their lawful, true and fair accounting.

Key words: accounting, leasing, leasing contract, leasing transaction, rent.

---

¹ Wrote: Summary, Introduction, Characteristics of transactions under lease agreements, Conclusion and References.

² Wrote: Classification of leasing contracts.

СЧЕТОВОДНИ АСПЕКТИ НА СДЕЛКИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА ЛИЗИНГ

Станислава Панчева

Нов български университет - София³

Вяра Димова

*Магистър по „Счетоводство и одитинг“, Нов български университет - София
Заместник главен счетоводител на Те-Дже Зираат Банкасът – клон София, КЧТ⁴*

Резюме: В научната разработка са изследвани сделките по договори за лизинг, като е анализирана тяхната същност и са открити специфичните им черти. На тази база е формулирано определение за тях, в което ясно е очертана обвързаността им със сключения между контрагентите лизингов договор. Изведени са и основните им характеристики, рефлектиращи пряко върху организирането и осъществяването на отчетния процес в нефинансовите предприятия.

За постигането на дълбочина на изследването са проучени възможностите за класифициране на лизинговите договори, като е разграничена счетоводната им класификация от тази за данъчни и правни цели. На тази основа е направен изводът, че счетоводните и данъчните ефекти от договорите за лизинг на активи се различават и трябва да бъдат разглеждани поотделно. Установено е също, че от съдържателна гледна точка счетоводното понятие „оперативен лизинг“ съответства на понятието „наемен договор“ в правото, както и, че счетоводното понятие „финансов лизинг“ съответства на правните понятия „оперативен лизинг“ и „финансов лизинг“. Аргументирана е и тезата, че правилното дефиниране на лизинговите сделки и прецизното класифициране на договорите за лизинг е важно условие за тяхното законосъобразно, вярно и честно счетоводно отразяване.

Ключови думи: счетоводство, лизинг, лизингов договор, сделка за лизинг, наем.

ВЪВЕДЕНИЕ

Лизингът е една от широко разпространените форми на инвестиции в дълготрайни активи по целия свят. Той подпомага компаниите при финансов дефицит и създава условия за увеличаване на производствения им капацитет. Използва се като инструмент за стимулиране на покупко-продажбите, в т.ч. и на трудно продаваеми и скъпи иновативни активи и улеснява клиентите чрез предвиждането на механизми за разсрочено плащане по сделките. Ето защо значимостта му като алтернативна форма на финансиране на инвестиционни проекти и индустриални съоръжения, респ. като вид специфичен сток кредит бързо нараства през последните десетилетия.

Въпреки че видимо е ясно дефиниран, лизингът продължава да бъде обект на противоречиви тълкувания и дискусии. В голяма степен причините за това се коренят в различните концепции и терминология, използвани в приложимите счетоводни стандарти, данъчното и търговското законодателство. Не са за подценяване и честите промени в данъчно-правното му третиране, както и приемането на нов международен стандарт за финансово отчитане (МСФО 16 Лизинг), регулиращ счетоводните му интерпретиране.

³ Написала: Резюме, Увод, Характеристика на сделките по договори за лизинг, Заключение и Използвана литература.

⁴ Написала: Класификация на договорите за лизинг.

Всичко това показва, че темата за сделките по договори за лизинг и тяхното разграничаване и счетоводно отразяване е актуална, интересна и значима.

Проучванията в специализираната литература сочат, че коментарите по прилагането на МСФО 16 Лизинг в нефинансовите предприятия не са достатъчни. Няма и много тълкувания на сложната финансово-счетоводна материя, включена в стандарта. Не са за пренебрегване също и противоречията, отнасящи се до третирането на лизинговите договори за счетоводни, данъчни и правни цели. Ето защо в настоящата научна разработка се поставя за цел да се изследва същността на лизинговите сделки, както и класификацията на договорите за лизинг, на които те се основават, с оглед откриването на актуални проблеми и предлагането на адекватни за тях решения.

При проучване на набелязаната темата се използват методи на научно изследване като: анализ, синтез, индукция, дедукция, наблюдение и др.

Литературата и нормативната база, използвани при изследването са актуални към м. юни 2020 г.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА СДЕЛКИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА ЛИЗИНГ

Същност на лизинга

Терминът „лизинг“ произхожда от английския глагол „to lease“ и означава отдаване под наем. Думата „наем“, от своя страна, се асоциира с предоставяне на вещь за ползване срещу възнаграждение, респ. със „заплащане за временно ползване на нещо“ (Тълковен речник, 2020). Това показва, че лизингът е сделка, изразяваща се в отдаването под наем на актив срещу възнаграждение.

В съдържателен аспект лизинговата сделка се състои от множество стопански операции, обединени в стопански процес. За реализирането на този процес са нужни най-малко две страни – лизингодател и лизингополучател. Те регламентират отношенията по между си с договор, очертаващ параметрите на сделката и нейната финансова обезпеченост. Затова може да се приеме, че лизинговата сделка е съвкупност от последователно осъществявани и взаимосвързани стопански операции, които са законово обосновани и документирани по надлежния ред, респ. стопански процес, основан на сключен договор, при който едната страна, наречена лизингодател, отдава на другата страна, наречена лизингополучател, актив за ползване срещу предварително определено възнаграждение.

От направените разсъждения се вижда, че в основата на лизинговата сделка стои лизинговият договор. Съгласно т. 9 на МСФО 16 Лизинг един „договор представлява или съдържа елементи на лизинг, ако по силата на този договор се прехвърля срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време“ (МСФО 16 Лизинг, 2019). Същевременно в Национален счетоводен стандарт 17 Лизинг лизинговият договор се определя като „споразумение, по силата на което наемодателят предоставя на наемателя срещу еднократно плащане или серия от плащания (наем) правото на ползване на определен актив за договорен срок“ (НСС 17 Лизинг, 2016). Оттук може да се обобщи, че *лизингът е сделка, регламентирана с лизингов договор, по силата на който се прехвърля срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време.*

Характерни черти на лизинговата сделка

Формулираното определение за лизинг и направения анализ на лизинговия процес дават основание да се разграничат и обобщят по-важните характерни черти на лизинговата сделка, а именно:

- тя се осъществява най-малко между две страни – лизингодател и лизингополучател;

- обвързана е с получаването на икономически изгоди (лизингополучателят получава икономически изгоди при използването на актива, а лизингодателят - при получаването на лизинговите вноски за отдадения за ползване актив);
- законово регламентирана е с лизингов договор; (Брезоева, Б., 2012)
- документално обоснована е за нуждите на счетоводното ѝ отразяване;
- има комплексен и сложен характер;
- състои се от взаимосвързани и последователно осъществявани стопански операции, обединявани с стопански процес;
- изразява се чрез възмездно прехвърляне на правото на контрол над използването на даден актив;
- времево ограничена е.

Вижда се, че лизинговата сделка притежава специфични черти, които значително я доближават до други сходни сделки, но без да ги препокрива. Така например при нея се наблюдава голяма прилика с финансирането за дълготрайни активи (и при двете сделки се предоставя за ползване актив още в началото на договорения срок), но и различие по отношение на това, че при финансирането предоставения актив не се заплаща или връща, освен по изключение, а при лизинга са предвидени периодични лизингови плащания, вкл. лихви по тях в рамките на предварително договорен срок. От друга страна, предвидените лизингови вноски, вкл. лихвите по тях са общото между лизинговата сделка и банковия кредит, където основното различие се корени във формата на предоставяне на ресурса (при банковия кредит формата е невестествена - парична, а при лизинговата сделка - веществена). Веществената форма на лизинговата сделка, заедно с разсроченото плащане за получения актив пък са общото между лизинговата сделка и стоковия кредит, където различията са по отношение на срока на двата договора и правното регулиране на двете сделки (Данъчно-счетоводен наръчник, 1998). Веществената форма е общата черта на лизинговата сделка и със сделката за наем, което ясно личи от определението за лизинг, дадено в Търговския закон: „...лизингодателят се задължава да предостави за ползване вещь срещу възнаграждение“ (Търговски закон, 2019). В същото време между договора за лизинг и за наем има и различия, систематизирани и обобщени в няколко насоки:

- при договора за наем има ограничение по отношение на срока на договора (до 10 г.), докато при договора за лизинг такова ограничение не е определено по нормативен ред;
- при договора за лизинг не е приложимо правилото за „мълчаливо“ продължаване, докато при договора за наем то се прилага (Търговски закон, 2019);
- лизингодателят може да прекрати едностранно договора за лизинг, докато наемодателят прекратява договора за наем само с предизвестие;
- при договора за лизинг, лизингополучателят може да ползва вещта до пълното ѝ амортизиране, докато при договора за наем срокът е фиксиран;
- за разлика от договора за наем, където наетата вещь се връща при изтичане на срока на договора, при договора за лизинг е възможно собствеността върху вещта да премине върху лизингополучателя (той има право да изкупи вещьта по остатъчната ѝ стойност след приключване на срока);
- при лизинговия договор всички разноси са за сметка на лизингополучателя, докато при договора за наем част от разноските остават за сметка на наемодателя;
- „Рискът от случайното погиване или повреждане на вещьта при финансовия лизинг е за лизингополучателя“, каквото изискване при договора за наем не е постановено (Търговски закон, 2019).

При сключването на договор за лизинг следва да се има предвиди също и тази му особеност, че срокът на ползване на отдадения лизингов актив, фиксиран в лизинговия

договор, е съобразен със срока на физическото и моралното му остаряване. И още, размерът на лизинговите вноски се определя така, че лизингополучателят да остане платежоспособен през целия срок на лизинговия договор.

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ЛИЗИНГ

За да се постигне дълбочина при изследването на сделките по договори за лизинг е важно да се проучат детайлно и лизинговите договори, като същите бъдат класифицирани и анализирани от счетоводна, данъчна и правна гледна точка.

Счетоводна класификация на договорите за лизинг

От 1 януари 2019 г. влезе в сила нов МСФО 16 Лизинг. Този стандарт дава цялостен модел за определяне на дадени договори за лизингови, както и определя правилата за счетоводното им отчитане при лизингополучателя и лизингодателя. При счетоводното отчитане от страна на лизингодателя стандарта не дефинира съществени промени, въпреки че по своята същност той не прави разлика между оперативен и финансов лизинг.

Този стандарт замени указанията на Международен счетоводен стандарт 17 Лизинг и въведе значителни промени в отчитането на лизинга особено от страна на лизингополучателите. Съгласно МСС 17 Лизинг от лизингополучателите се изискваше да направят разграничение между финансов лизинг (признат в баланса) и оперативен лизинг (признат извънбалансово). (МСС 17 Лизинг, 2016) Същевременно МСФО 16 Лизинг изисква лизингополучателите да признават лизингово задължение, отразяващо бъдещите лизингови плащания, и ‘право за ползване на актив’ за почти всички лизингови договори. (Съветът на международните счетоводни стандарти е включил правото на избор за някои краткосрочни лизинги и лизинги на малоценни активи, като това изключение може да бъде приложено само от лизингополучателите).

От гледна точка на лизингодателя и критериите на стандарта, договорите за лизинг, съответно са класифицирани като оперативен или финансов лизингов договор. Финансовият лизинг е лизингов договор, при който се прехвърлят всички рискове и изгоди произтичащи от собствеността върху даден актив на лизингополучателя. В края на договора правото на собственост може да бъде или да не бъде прехвърлено. За разлика от финансовият лизинг, оперативния лизинг не прехвърля по същество всички рискове и изгоди от собствеността върху актива.

Разграничаване между договорите за финансов и оперативен лизинг е важно и по следните причини: Финансовият лизинг си поставя за цел да е изгоден начин на финансиране, а оперативният по-скоро се стреми към своевременно усвояване на техническите резултати и решаване на текущи проблеми. И още при оперативния лизинг лизингополучателят има за цел да задоволи свои конкретни потребности от даден актив за кратък период от време, а при финансовия лизинг целта е да се осъществи инвестиционна дейност. Не на последно по значимост място рискът от морално остаряване при оперативния лизинг остава върху собственика на актива, докато при финансовия лизинг както за физическото, така и за моралното остаряване рискът се понася от лизингополучателя.

Представеното разграничение между видовете договори за лизинг не може да се разглежда еднозначно, тъй като дали един лизингов договор е финансов лизинг или оперативен лизинг зависи от същността на сделката, а не само от формата на договора.

Счетоводната класификация на лизинговите договори, трябва да бъде правена след детайлно запознаване с клаузите в договора и установяване на неговата икономическа цел и същност, а след това да се провери и наличието на един или повече от един критерии, които да подкрепят избраната класификация. Т.е. от начина на счетоводно класифициране на даден лизингов договор зависи изцяло счетоводното му отразяване.

Фиг. 1. Лизинговите договори според степента на прехвърляне на рисковете и изгодите, свързани с лизинговия актив (Брезоева, Б., 2012)

Съгласно новоприетия стандарт отчитането на лизинговите договори при лизингодателите като цяло не се променя. Запазва се и разграничаването на лизингите на оперативен и финансов, като се прилагат съответно двата модела, въведени с МСС 17 Лизинг. Променя се обаче съставът на лизинговите плащания: освен фиксираните лизингови плащания (вноски) се включват и променливи лизингови плащания, които зависят от индекс или процент. Променя се и отчитането на сделки по продажба с обратен лизинг. Въвеждат се също изисквания за отчитането на преотдаването на лизинг (сублизинг), каквито липсваха в МСС 17 Лизинг, както и изисквания за отчитането на изменение на лизинговите договори.

По отношение на лизингополучателите промените, които се въвеждат с новия МСФО 16 Лизинг, може да се представят систематизирано, както в таблица № 1.

Еквивалентът на МСФО 16 Лизинг в българските счетоводни стандарти е НСС 17 Лизинг, което означава че има значително разминаване между компаниите лизингополучатели в структурата на финансовите им отчети, съответно в изчислените финансови показатели, в зависимост от това кои счетоводни стандарти прилагат. В тази връзка Министерството на финансите вече публикуваха проект на промени в НСС 17 Лизинг, като общественото обсъждане изтече в края на януари 2019 г.

Във връзка с така направените промени на лизингите съгласно МСФО и породените въпроси при прилагане на разпоредбите на Закона за корпоративното подоходно облагане, свързани с признаване на амортизируемите активи, начисляването на амортизациите и признаването на приходите и разходите при лизингополучателя и лизингодателя, в сила от 01.01.2019 г., са въведени и нови разпоредби за данъчното третиране на лизинговите договори, засягащи лизингополучателите, прилагащи МСФО 16 Лизинг.

Таблица 1. Сравнителна таблица между разликите при отчитането на МСФО 16 Лизинг и МСС 17 Лизинг (Брезоева, Б., 2018)

	МСФО 16 Лизинг	МСС 17 Лизинг
Отчет за финансовото състояние	Актив с право на ползване и пасив (задължение) по лизинга	<u>Оперативен лизинг</u> : не се признава актив и пасив. <u>Финансов лизинг</u> : признава се лизингов актив и пасив по лизинга.
Отчет за печалбата или загубата и за другия всеобхватен доход	<ul style="list-style-type: none"> • Амортизация на актива с право на ползване • Разходи за лихви за пасива по лизинга (метод на ефективната лихва) • Променливите лизингови плащания, зависещи от индекс или процент, се включват в оценката на пасива по лизинга 	<u>Оперативен лизинг</u> : лизинговите плащания се отчитат като текущи разходи по линейния метод. <u>Финансов лизинг</u> : лизингов актив: разходи за амортизация; пасив по лизинга: разходи за лихви (метод на ефективната лихва). Променливите лизингови плащания от всякакъв вид не се включват в оценката на пасива по лизинга.

Същевременно реформата в счетоводното отчитане на лизингите не води до промени по отношение третирането на сделките във връзка с данъка върху добавената стойност, тъй като то се ръководи от собствени правила и не е подчинено на счетоводното отразяване на операциите. Известни колебания обаче могат да се появят при прилагане на правилата за данъчен кредит за наети леки автомобили в хипотезата на дългосрочни наемни отношения (над 12 месеца). По-специално тук възниква въпросът: Доколко лек автомобил, отчетен като актив при лизингополучателя, ще бъде приет от приходните органи като „нает“ за целите на облагането с данък върху добавената стойност?

Данъчна класификация на договорите за лизинг

Според Закон за корпоративно подоходно облагане

Закон за корпоративното подоходно облагане не прави разграничение между финансов и оперативен лизинг. Това означава, че при коректно прилагане на счетоводните стандарти, счетоводните ефекти свързани с лизинга, се признават за целите на корпоративното подоходно облагане (Закон за корпоративно подоходно облагане, 2020). Или отчетените лихвени разходи при финансов лизинг и наемните разходи при оперативен лизинг са данъчно признати разходи при лизингополучателя, по реда на чл. 43, ал. 3, т. 1 от Закон за корпоративно подоходно облагане (Закон за корпоративно подоходно облагане, 2020). Съответно лихвените приходи или наемните такива са облагаеми по реда на Закон за корпоративно подоходно облагане при лизингодателя.

Във връзка с отразяване на промените, въведени от МСФО 16 Лизинг и във връзка с отчитането при лизингополучателите, са приети и обнародвани, следните допълнения в Закон за корпоративно подоходно облагане (Закон за корпоративно подоходно облагане, 2020):

- Чл. 11а. (Нов - ДВ, бр. 98 от 2018 г., в сила от 01.01.2019 г.) (1) Счетоводно отчетените разходи и приходи във връзка с договори за оперативен лизинг, съгласно Международните счетоводни стандарти, при лизингополучатели, не се признават за данъчни цели. Активи с право на ползване във връзка с договори за оперативен лизинг, съгласно Международните счетоводни стандарти, признати при лизингополучатели, не са данъчни амортизируеми активи.

(2) За данъчни цели се признават разходите и приходите, определени съгласно правилата на Счетоводен стандарт 17 „Лизинг“ по отношение на експлоатационния лизинг, приложени към съответните договори за оперативен лизинг по ал. 1. Сумите по предходното изречение се третират като счетоводни разходи и приходи за целите на закона.

- Чл. 50. (2) (Нова - ДВ, бр. 98 от 2018 г., в сила от 01.01.2019 г.) Данъчни дълготрайни материални активи са и амортизируемите активи с право на ползване във връзка с договори за финансов лизинг, съгласно Международните счетоводни стандарти, признати при лизингополучатели.

- Чл. 62. (2) Промяната в стойностите на актива се отразява в данъчния амортизационен план към 1 януари на годината, в която са установени обстоятелствата, налагащи промяната. Не се извършва промяна в данъчния амортизационен план и не се коригира начислената данъчна амортизация за предходните години. „

По отношение на начина на придобиване на активите, в който следва да се инвестира преотстъпения данък, Закона за корпоративното подоходно облагане не поставя други условия, освен придобиването да се извърши при съблюдаване на пазарните параметри, съответстващи на такива при несвързани лица. Следва да се има предвид също, че в т. 34 от Решението на Европейската комисия (С (2011) 863 от 11.02.2011 г.) е посочено, че чл. 4, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 1857/2006 изброява приемливите разходи за инвестиции в земеделски стопанства, а именно (Писмо № 91-00-242 на НАП относно преотстъпване на корпоративен данък по реда на чл. 189б ЗКПО и на данък върху годишната данъчна основа по реда на чл. 48, ал. 6 ЗДДФЛ, 2011):

- изграждането, придобиването или подобряването на недвижим имот;
- закупуването или закупуването на лизинг на машини и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната цена на актива;
- общи разходи, свързани със средствата по изграждането и закупуването, като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, проучвания на възможности за реализиране, придобиване на патенти и лицензии.

Законодателят е предвидил още, че разходите по договори за лизинг, извън тези, като данъци, марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, допълнителни застраховки, такси и т.н., не са приемливи разходи.

Следва да се отбележи обаче, че съгласно текстовете на Закон за корпоративно подоходно облагане привидните сделки се третират като отклонение от данъчното облагане, т.е. ако с договор за финансов лизинг се прикрива оперативен лизинг (наем), преотстъпването ще бъде недопустимо поради неизпълнение на условието по чл. 189 б, ал. 2, т. 1 от Закона за корпоративното подоходно облагане (Закон за корпоративно подоходно облагане, 2020).

Според Закон за местните данъци и такси

Счетоводната класификация на лизингови договори е ирелевантна по отношение на данъка върху недвижимите имоти и данъка върху превозните средства по Закона за местните данъци и такси, тъй като този закон се интересува само от юридическия статут на ползващия актива. Данъчно задължени лица за тези данъци са юридическите собственици на активите, а конкретно при недвижимите имоти – и ползвателите при учредено вещно право на ползване, независимо от счетоводното отчитане на активът, т.е. в кое счетоводство е признат (Закон за местните данъци и такси, 2020).

Тъй като при финансов лизинг собствеността би могла да се прехвърли, в края на срока на лизинговия договор, то данъчно задължен по Закона за местните данъци и такси за срока на лизинга остава лизингодателят. При оперативния лизинг данъчно задължен по Закон за местните данъци и такси също е лизингодателят собственик.

Учредяването на право на ползване, макар от строго юридическа гледна точка да представлява отделен правен статут, по смисъла на счетоводните стандарти е лизинг. Интересното тук е, че са възможни и двата варианта, а именно данъчно задължен по Закона за местните данъци и такси да бъде лизингополучателят-ползвател, както при финансов лизинг (напр. право на ползване на сграда за по-голямата част от полезния ѝ живот), така и при оперативен лизинг (напр. право на ползване върху земя).

Според Закон за данък върху добавената стойност

Законът за данък върху добавената стойност не дава изрично определение на понятието „лизинг“. Той има индивидуална класификация на лизинговите договори, която няма връзка със счетоводното класифициране и отчитане и много често е в противоречие с Търговския закон.

Според Закона за данъка върху добавената стойност, договорите за лизинг са два вида (Закон за данък върху добавената стойност, 2020):

- Договор за лизинг, в който изрично е предвидено прехвърляне на правото на собственост върху актива:

- третира се като доставка на стока (т.е. приравнено на продажба);
- данъкът върху добавената стойност се начислява в началото на лизинговия договор при фактическото предоставяне на актива;
- данъкът върху добавената стойност се начислява върху размера на покупната цена на актива, т.е. без лихвения елемент.

- Договор за лизинг, в който не е предвидено прехвърляне на правото на собственост върху актива или има само опция за това. Има се предвид, че опцията дава право на лизингополучателя да придобие правото на собственост върху стоката след изтичане на срока на лизинга с допълнително заплащане, различно от дължимите вноски по договора съгласно чл. 12, ал. 5 от Правилника за прилагане на закона за данък върху добавената стойност или да се откаже от опцията (Правилник за прилагане на закона за данък върху добавената стойност, 2020):

- третира се като доставка на услуга (т.е. като наем);
- данъкът върху добавената стойност не се начислява в началото на лизинговия договор, а периодично съобразно уговорените периоди за плащане.

Последното, което е във връзка с чл. 6, ал. 2, т. 3 от Закона за данъка върху добавената стойност беше изменението, въведено с Указ № 226 от 2013 г. за обнародване на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност, а именно, че в Закона за данъка върху добавената стойност са направени изменения по отношение на доставките на стоки при условията на финансов лизинг, като са регламентирани критерии в кои случаи сделката по лизингови договори следва да се приравни на придобиването на стока (Указ № 226 за обнародване на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност, 2013). В мотивите към законопроекта е посочено, че тази промяна е извършена съобразно Решение на СЕС по дело C-118/11 ЕОН Асет Мениджмънт ООД. Цитираното Решение на СЕС се отнася за право на данъчен кредит при използване на автомобил за транспортно обслужване на управителя от местоживееене до месторабота, като в предварителните бележки по т. 31-40 СЕС е направил разграничение кога е налице наем – доставка с услуга и кога е налице придобиване на автомобила по договор за лизинг, което е приравнено на доставка на стока.

Съгласно редакцията на чл. 6, ал. 2, т. 3 от Закона за данъка върху добавената стойност от 01.01.2014 г. ще е налице доставка на стока при фактическото предоставяне на стока по договор за лизинг, в който изрично е предвидено прехвърляне на правото на собственост върху стоката. Тази разпоредба се прилага и когато в договора за лизинг е уговорена само опция за прехвърляне на собствеността върху стоката и сборът от

дължимите вноски по договора за лизинг, с изключение на лихвата по чл. 46, ал. 1, т. 1 Закона за данъка върху добавената стойност, е идентичен с пазарната цена на стоката към датата на предоставянето. Новият момент е, че доставка на стока може да има и при договорите за лизинг с опция, които до 31.12.2013 г. по принцип се приемаха като доставка на услуга, и за които съгласно чл. 12, ал. 3-5 от Правилник за прилагане на закона за данъка върху добавената стойност се начисляваше данък върху добавената стойност на датата, на която е дължимо плащането по погасителния план (Правилник за прилагане на закона за данъка върху добавената стойност, 2020).

Оттук може да се обобщи, че от 01.01.2014 г. по договори за лизинг с опция е налице доставка със стока, когато сборът на лизинговите вноски без лихвите е идентичен с пазарната цена на лизинговата вещь към датата на фактическото предоставяне. При тази хипотеза лизингодателят ще следва да начисли данък върху добавената стойност върху цялата стойност на лизинговата вещь към датата на фактическото и предоставяне на лизингополучателя на основание чл. 25, ал. 3, т. 1 от Закона за данъка върху добавената стойност (Закон за данъка върху добавената стойност, 2020).

Относно прилагането на тази разпоредба за договорите за лизинг с опция възникват редица въпроси като например какво означава „идентичен“, дали ще се тълкува като равенство, т.е. еднакви сбор на вноските и пазарна цена или ще е допустимо някакво отклонение, както и дали в сборът на дължимите вноски ще се включва допълнителното плащане при упражняване на опцията за придобиване на лизинговата вещь (остатъчна стойност).

В § 29 от ПЗР на Правилник за прилагане на закона за данъка върху добавената стойност изрично е регламентирано, че новата разпоредба на чл. 6, ал. 2, т. 3 от Закона за данъка върху добавената стойност се прилага за доставки по договори за лизинг, които са сключени след 01.01.2014 г. (Правилник за прилагане на закона за данъка върху добавената стойност, 2020). Това означава, че за заварените случаи на договор за лизинг с опция, сключени до 31.12.2013 г. включително, ще се прилага старият режим на данъчно третиране и ще продължи да се начислява данък върху добавената стойност от лизингодателят към датата на падежа на вноските по погасителния план.

Следва да се отбележи също, че е налице и практика на НАП, относно право на приспадане на данъчен кредит за начислен данък върху добавената стойност за получени доставки, свързани с договор за лизинг или отдаване под наем на лек автомобил (Указание № 91-00-88 на НАП, 2013). Според нея независимо как е наречен един договор между страните, право на приспадане на данъчен кредит за начислен данък за получена доставка на услуга, свързана с предоставен за ползване лек автомобил ще е налице, когато на получателя не се прехвърлят рисковете и изгодите от собствеността на автомобила и ако стойността на сбора от договорените вноски е значително по-ниска от пазарната стойност на автомобила. В случай, че в договора за лизинг е предвидено да се прехвърли собствеността на лекия автомобил, включително и в случаите, в които е уговорена само опция за прехвърляне на правото на собственост и сбора от вноските е практически идентична на пазарната стойност на автомобила, то е налице доставка на стока по смисъла на Закона за данък върху добавената стойност и за получателите на доставки по такива договори не възниква право на приспадане на данъчен кредит за начисления данък върху добавената стойност (Закон за данък върху добавената стойност, 2020). В Писмото е посочено още, че не е налице право на данъчен кредит, когато по договор, наречен между страните като договор за наем на лек автомобил са договорени условия, съгласно които се прехвърлят по същество всички рискове и изгоди от собствеността на автомобила и сбора от вноските е практически идентична на пазарната стойност на автомобила и по същия, макар да не е предвидено да се прехвърли собствеността на автомобила, в последствие страните договорят прехвърляне на собствеността.

С оглед изложеното в това Писмо съществува възможност да се приеме, че е налице придобиване на стока дори когато между страните е сключен договор за наем или оперативен лизинг, макар че тези договори не са изрично посочени в новата редакция на Закона за данък върху добавената стойност и не са приравнени на доставка на стока в закона (Закон за данък върху добавената стойност, 2020).

Правна класификация на договорите за лизинг

Правната рамка на лизинга се съдържа в Търговския закон, където договърът за лизинг се разглежда като вид търговска сделка. В Търговския закон е представена собствена класификация за лизинг и финансов лизинг, която обаче няма директна връзка със счетоводната класификация. Освен това правната класификация на лизинга по Търговския закон няма абсолютно никакво отношение към данъчното облагане и това ясно личи от направеното в закона разграничаване на:

- Лизинг (в общ смисъл и оперативен) – предоставяне за ползване на актив срещу възнаграждение; и

- Финансов лизинг – лизингодателят придобива вещь от трето лице при условия, определени от лизингополучателя, и му я предоставя за ползване срещу възнаграждение.

За разлика от счетоводното определение, от правна гледна точка финансовият лизинг се третира, като специфичен вид лизинг. От правна гледна точка прехвърлянето на правото на собственост върху обекта на лизинга е допустимо и при двата вида лизинг, в т.ч. при оперативния и при финансовия лизинг.

Правната концепция за финансов лизинг няма директна връзка със счетоводната концепция за финансов лизинг. Следва обаче да се отбележи, че все пак съществува мост между правната и счетоводната концепция, изграден от МСФО 16 Лизинг. В него по отношение на финансовия лизинг се прави разграничение във вида на лизингодателя, а именно:

- Лизингодател, който не е производител или търговец на актива (напр. лизингова компания)

- отчита само лихвени приходи за срока на лизинга;

- този счетоводен финансов лизинг отговаря изцяло на правната концепция за финансов лизинг.

- Лизингодател, който е производител или търговец на съответния актив

- освен лихвените приходи от договора за финансов лизинг отчита в началото на договора и печалба от предоставянето на актива. Това става при отписването му и представлява разликата между пазарната и балансовата му стойност;

- влиза в обхвата на общата правна концепция за лизинг.

На база представените класификации за лизинг от счетоводна, данъчна и правна гледна точка, може да се обобщи, че счетоводните и данъчните ефекти от договори за лизинг, свързани с ползването на актив, следва да се разглеждат поотделно. При тях не трябва да се правят аналогии, тъй като в чести случаи те се оказват грешни. *„Може да се направи и извода, че от съдържателна гледна точка счетоводното понятие оперативен лизинг съответства на понятието „наемен договор“ в правото. Но счетоводното понятие финансов лизинг е по-широко, то съответства на правните понятия „оперативен лизинг“ и „финансов лизинг“ (Брезоева, Б., 2012).*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От проведеното изследване на същността на лизинговите сделки и на класификацията на лизинговите договори, могат да се направят следните изводи:

Като специфична сделка лизингът се характеризира с редица особености, предопределящи неговата значимост в икономическата реалност. Той е нетрадиционна форма на инвестиране на капитали и инструмент за възмездно предоставяне на правото на контрол над ползването на активи. Начин е за алтернативно кредитиране е (в натура) и е средство за финансиране на субекти, които нямат свободен финансов ресурс. Сложна, законово обоснована и документално оформена комплексна сделка е, при чието осъществяване се откриват редица проблеми.

От гледна точка на неговата същност лизингът е сделка, регламентирана с лизингов договор, по силата на който се прехвърля срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време. На него са присъщи много особености, в т.ч. осъществява се между най-малко между две страни – лизингодател и лизингополучател; обвързан е с получаването на икономически изгоди; законово регламентиран е с лизингов договор; документално обоснован е; има комплексен и сложен характер; съдържа взаимосвързани и последователно осъществявани стопански операции, обединявани с стопански процес; изразява се чрез възмездно прехвърляне на правото на контрол над използването на даден актив и е ограничен времево.

И още счетоводната класификация на лизинговите договори се различава съществено от тази, направена за данъчни и за правни цели. Анализът ѝ показва, че счетоводните и данъчните ефекти от договорите за лизинг на активи се различават и трябва да бъдат разглеждани поотделно. Наред с това от съдържателна гледна точка счетоводното понятие „оперативен лизинг“ съответства на понятието „наемен договор“ в правото, а счетоводното понятие „финансов лизинг“ съответства на правните понятия „оперативен лизинг“ и „финансов лизинг“. Ето защо при боравенето с понятийния апарат за счетоводни, данъчни и правни нужди следва да се подхожда диференцирано, прецизно и внимателно.

От направените разсъждения логически следва извода, че правилното дефиниране и характеризиране на лизинговите сделки и прецизното класифициране и разграничаване на договорите, с които те се документират, са важни предпоставки за тяхното законосъобразно, вярно и честно счетоводно отразяване и представяне във финансовите отчети на нефинансовите предприятия.

ЛИТЕРАТУРА

1. Брезоева, Б. (2012) *Лизингът – финансов, експлоатационен, обратен, прекратен, сублизинг*. София: ОРКП Мисъл, с. 6; 9; 12.
2. Брезоева, Б. (2018) *Новият стандарт МСФО 16 Лизинги – Модел на актива с право на ползване*. София: Годишник на ИДЕС, с. 5.
3. *Данъчно-счетоводен наръчник* (1998), том 2. // Цв. Янкова, В. Ватела-Гекова, Л. Цветкова, и др. София: РААБЕ България, с. 347.
4. *Закон за данък върху добавената стойност*, чл. 6, ал. 2, т. 3; чл. 25, ал. 3, т. 1. // Държавен вестник, 2006, № 63, посл. изм. 2020, № 55. Наличен в: <http://www.lex.bg/laws/ldoc/2135533201>, последно посетен на 30.06.2020.
5. *Закон за корпоративното подоходно облагане*, чл. 12, ал. 5, т. 1 и т. 3; чл. 43, ал. 3, т. 1.; чл.11а, ал. 1 и 2, чл. 50, ал. 2, чл. 62, ал. 2; чл. 189б, ал. 2, т. 1. // Държавен вестник, 1996, № 83, посл. изм. 2020, № 18. Наличен в: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135540562>, последно посетен на 30.06.2020.

6. Закон за местните данъци и такси, чл. 10, чл. 11, чл. 52 и чл. 53. // Държавен вестник, 1997, № 117, посл. изм. 2020, № 18. Наличен в: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134174720>, последно посетен на 30.06.2020.

7. Международен стандарт за финансово отчитане 16 Лизинг, т. 9 Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSFO16.pdf> , последно посетен на 30.06.2020.

8. Международен счетоводен стандарт 17 Лизинг. (2016) Наличен в: <http://balans.bg/217-mss-17-lizing/>, последно посетен на 30.06.2020.

9. Национален счетоводен стандарт 17 Лизинг. (2019) // Държавен вестник, 2005, № 30, посл. изм. 2019, № 15. Наличен в: <https://kik-info.com/schovodstvo/nss-2019.php> , последно посетен на 30.06.2020.

10. Писмо № 91-00-242 на НАП относно преотстъпване на корпоративен данък по реда на чл. 189б ЗКПО и на данък върху годишната данъчна основа по реда на чл. 48, ал. 6 ЗДДФЛ. (2011) Налично в: <http://trudipravo.bg/kompyutarni-produkti-epi/kompyutarni-informacionni-produkti-epi/epi-schetovodstvo-i-danatzi/podbrani-statii/1680-epifin201201> , последно посетен на 30.06.2020.

11. Правилник за прилагане на закона за данък върху добавената стойност, чл. 12, ал. 5; чл. 12, ал. 3-5. // Държавен вестник, 2006, № 76, посл. изм. 2019, № 5. Наличен в: <https://e-gconsult.com/ppzdds/> , последно посетен на 30.06.2020.

12. Тълковен речник, с. 1, Наличен в: <http://rechnik.info/%D0%BD%D0%B0%D0%B5%D0%BC> , последно посетен на 30.06.2020.

13. Търговски закон, чл. 342; чл. 347, ал. 2; чл. 343. // Държавен вестник, 1991, № 48, посл. изм. 2019, № 22. Наличен в: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/-14917630> , последно посетен на 30.06.2020.

14. Указ № 226 за обнародване на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност (2013) // Държавен вестник, 2013, № 101. Наличен в: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2135974905> , последно посетен на 30.06.2020.

15. Указание № 91-00-88 на НАП относно правото на приспадане на данъчен кредит за начислен данък върху добавената стойност за получени доставки, свързани с договор за лизинг или отдаване под наем на лек автомобил. (2013) Налично в: <http://trudipravo.bg/kompyutarni-produkti-epi/kompyutarni-informacionni-produkti-epi/epi-schetovodstvo-i-danatzi/podbrani-statii/2036-201307epischet>, последно посетен на 30.06.2020.